

ג' בשבט תש"ף, 29.1.2020

גיליון מס' 695

פרשת בא

האלהים שלהם, הא-להים שלנו

מאת ורד רזיאל קרצ'מר, עין צורים

פרשת בא נדמית שלא במקומה באמצע החורף. היא הרי שייכת לחג הפסח: סיפור יציאת מצרים, והגדת לבנוך, שבעת ימים מצות תאכלו, מתניכם חגורים ומקלכם בידכם. ניחוחות של אביב ושל ניקיון.

בחיפוש אחר היבטים של הפרשה שאינם זורקים אותי אוטומטית לליל הסדר, קופצים לעיני חלקים מן המשא ומתן של משה ואהרן עם פרעה בזמן שמכות מצרים הולכות וניחתות, מאזן הכוחות מתהפך, ופרעה הולך ונעשה נואש. משה ואהרן דורשים לאפשר את יציאתם של בני ישראל לעבוד את א-להיהם במדבר, שם קוד לעזיבתם את מצרים. לאחר ההכרזה על מכת הארבה לוחצים עבדי פרעה לשלח את העברים לעבוד את א-להיהם ופרעה נכנע:

"וַיֹּשֶׁב אֶת מֹשֶׁה וְאֶת אֶהֱרֹן אֶל פְּרַעֲה וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו לְכוּ עִבְדוּ אֶת ה' א-לֵהֵיכֶם מִי וְמִי הַחֲלָכִים" (שמ' י:ח).

לא רק שפרעה מאפשר לעברים ללכת לעבוד א-להים אחר משלו, הוא גם מתנהג כמאמין מן השורה – מבקש שיתפללו עליו לסלק את עול המכות - **"הֲעִתִּירוּ בְּעַדִּי" (שמ' ח:כד)** - ומתוודה על חטאיו: **"וַיִּמְהַר פְּרַעֲה לְקַרְא לְמֹשֶׁה וּלְאַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ חֲטָאתִי לָה' א-לֵהֵיכֶם וְלָכֶם" (שמ' י:טז).**

פרעה, שהמכות ניחתו עליו ועל עמו בזו אחר זו על פי דברם של משה ואהרן, ראה במו עיניו את כוחו של א-להי היהודים ולא יכול היה להתכחש לו. ההכרה בגדולתו של האל היא חלק משמעותי מסיפור הנצחון והנקמה השזור בתיאור יציאת מצרים. ככל שאנו מתקדמים אל עבר המכה האחרונה והניצחת, כך גוברת כניעותו של פרעה לא-להים והוא מפגין הכרה בכוחו ומכיר בזכותם הדתית של בני ישראל לעבוד את א-להיהם.

אולם, על אף שהאל (שלנו) הוא המנצח הגדול, אין הוא הכוח היחיד. הסיפור המקראי מכיר גם בכוחם של חכמי מצרים ואליליה. בפעמים הראשונות שמשה ואהרן באים בפני פרעה, מצליחים חרטומי מצרים להשוות את הישגיהם של מנהיגי היהודים ולבצע אף הם את הנס המשמש כאות – **"וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵם חֲרָטְמֵי מִצְרַיִם בְּלִהְטִיהֶם כֶּן" (שמ' ז:יא)** – הם הופכים את המטה לתנין ואת היאור לדם. בהמשך, משה מכבד לכאורה את כללי האמונה המצריים האוסרים על גידול צאן והקרבתו – **"וַיֹּאמְרוּ מֹשֶׁה לֹא נִכּוֹן לַעֲשׂוֹת כֶּן כִּי תֹעֲבֶת מִצְרַיִם נִזְבַּח לָה' א-לֵהֵינוּ" (שמות ח:כב)**, ומשתמש ברצון להימנע מקונפליקט כתירוץ ליציאת העם ממצרים למדבר.

הד להכרה בקיומם של כוחות שלמעלה מן הטבע גם בתרבות המצרית, שזור גם במדרש מתוך ילקוט שמעוני לפרשת כי תשא, המבוסס על פרשנות לפסוק מפרשתנו:

”לפי שראה פרעה באצטגנינות ואמר להם לישראל ‘ראו כי רעה נגד פניכם’, אמר להם: אני רואה באצטגנינות שלי כוכב אחד עולה לקראתכם, שמו רעה והוא סימן דם והריגה. וכשחטאו ישראל במדבר בעגל אמר משה בתפלתו: למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם’, זהו שאמרנו לכם ‘ראו כי רעה נגד פניכם’.”

נבואת פרעה על בני ישראל על כך שצפוי להם מוות והרג, מתבררת כנכונה בחטא העגל. זוהי אצטגנינות, אך יש בה אמת. יש אמת מסוימת בידי חכמי מצרים, גם אם אין זו האמת שלנו.

בתוך הסיפור האיום הזה על סבל, שעבוד ונקמה, מנחם לפגוש הכרה הדדית בתרבות ובאמונות של האחר, כמעט הייתי אומרת סבלנות בין-דתית.

בימים אלו, של יריות בבתי כנסת והשחתת מסגדים, תהא זו תזכורת שאפשר גם אחרת.

ורד רזיאל קרצ'מר, הברת קיבוץ עין צורים. נשואה ליואל ואמם של מרוה, המדת, אבינעם ויהלי. פוסט-דוקטורנטית באוניברסיטת חיפה ובאוניברסיטת בן-גוריון בתחום מדעי הרוח הדיגיטליים ומחקר התפילה מן הגניזה.

דף פרשת שבוע של הקיבוץ הדתי מופיע באתר הקיבוץ הדתי: www.kdati.org.il
כדי לקבל את הדף כל שבוע בדואר אלקטרוני, יש לשלוח הודעה אל: webmaster@kdati.org.il
ולרשום [subscribe](#) בעזרת הנושא. כדי להפסיק, יש לכתוב [unsubscribe](#) בעזרת הנושא.
תגובות למאמרים וכן הצעות לכתוב מאמרים, יש לשלוח אל: amudim@kdati.org.il